

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٩

()

:

:

:

:

تقدیم به خوبی های مادرم

با قدردانی از الطاف و راهنماییهای ارزشمند اساتید بزرگوار، جناب آقای دکتر بلخاری، آقای

دکتر بیانی، آقای دکتر رجیبی و سرکار خانم دکتر مظاهری

۱
.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۳۵
.....

.....

.....

.....

.....	▶	
.....	▶	
04		•
.....	▶	
06	▶	
06	▶	
.....	◆	
.....	▶	
.....	▶	
.....		•
.....		•
.....		•
.....		•
.....		•
.....		•
.....		•
.....		•
.....		•
.....		•
.....		•
.....		•

.....

•

.....

•

.....

•

.....

•

..... ()

•

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

•

.....

•

.....

•

.....

•

.....

.....

.....

.....

.....

چکیده :

هنر ایرانی، جزئی لاینفک از زندگی است. برای یافتن هنر و تجلیات آن نیازی به جستجوی بسیار نیست. در اغلب موارد هنر همان چیزی است که هر روزه در اطراف خود می بینیم. غالب آثار هنری با دین و اخلاق عجین شده و در باورهای سنتی و عقیدتی ما ایرانیان جایگاه ویژه ای دارند. آنچه که در نگاه اول بخشی از اشیاء روزمره زندگی است، در واقع همان چیزی است که سنت ما را تشکیل داده است. این پایان نامه تلاشی است در جهت شناخت و برجسته سازی دلایل و فاکتورهایی که به هنر سنتی ایرانی و بالاخص هنر اسلامی ایرانی ارزش و اعتبار اخلاقی بخشیده و تعهدی عظیم را در پی داشته؛ چرا که ما عقیده داریم هیچ هنری بدون پشتوانه معنوی و اخلاقی هرگز جاودانه نخواهد شد. بررسی منشورهای مدون و مستند تاریخی (مانند فتوت نامه ها و رسائل اخوان الصفا) برای این منظور در اولویت قرار دارد و سپس کوشش خواهیم کرد تجلی این آداب معنوی را در آثار هنری ایرانی پیگیری کنیم. در این میان به تفاوت ظریف و گاه نامحسوس هنر و صنعت خواهیم پرداخت. در نهایت میزان تاثیر پشتوانه معنوی هنر را در موفقیت و جلوه گری آن درک خواهیم کرد. همچنین برای اثبات این نظریه به سخنان بزرگان هنر استناد خواهیم نمود. در جهت انجام این تحقیق از روشهای تحقیق کتابخانه ای و میدانی استفاده خواهیم نمود و در نهایت نتیجه خود گویای تایید یا نفی فرضیه ها خواهد بود.

1

...

" "

" "

“

”

()

“

”

()

.() .

:

فصل دوم

- پیشینه تجلی معنویت و دین باوری در تاریخ هنری ایرانی

- ریشه مشترک ادیان و نقش تکمیلی اسلام

پیشینه تجلی معنویت و دین باوری در تاریخ هنری ایران :

انسان همواره در جستجوی معنی و کسب بی نهایت است. اگر به هر دلیلی این آزادی مطلوب که همان آزادی معنوی اوست از او گرفته شود باز هم علیرغم تمام محدودیتها در پی بازیافتنش خواهد بود. روح انسان هرگز تغییر نمی کند و در اعماق وجودش در برابر عظمت یک نیروی لایتناهی و بی نهایت حاضر خواهد بود. انسان بنا بر خصلت ذاتی و درونی اش همیشه چشم به عالم معنی دارد و از طریق دین و وحی که برای همه مردم است و از راه عرفان و شهود که محدود به عده ای خاص است با دنیای معنوی خود ارتباط دائم برقرار می کند.

دین کهن ایرانی منشعب از آیینهای کهن تر هند و ایرانی است که در آنها دو دسته خدایان وجود داشته اند که در ایران به آنها اهوره و دئیوه می گفتند. پس از آن به تدریج در باور ایرانیان دیوان از خدایی افتادند و تبدیل به مظاهر شر شدند. به هر حال واضح است که انسان در طول تاریخ دیرپای خود همواره ذهنیتی دینی داشته است. بر سفالهای بدست آمده از سیلک کاشان نقوش جادویی دیده می شود که بیشتر به مساله جانوران، گیاهان ، آب، خورشید و انسان مربوط است و گمان می رود همانند نقوش داخل غارها با مسائل جادویی ، برکت و غیره ارتباط دارند.

مادها وقتی در سالهای ۶۱۴ تا ۶۱۲ پ م هم پیمان با بابل حکومت آشور را برانداختند سرمست غرور پیش رفتند تا پارس هایی را که تقریباً همزمان در جنوب غربی ایران حکومت می کردند زیر سلطه خود درآوردند (بویس، ۱۳۸۶، ۷۵). مادها به برخی اقوام ایرانی ساکن مناطق شرقی که ظاهراً دین زرتشتی داشتند مسلط شدند و احتمالاً طی همین دوران کیش زرتشتی به سرعت در میان ایرانیان غربی نیز گسترش یافت. پیرامون معتقدات مذهبی مادها سندی در دست نیست ولی با توجه به شواهد و نقش برجسته ها می توان تا حدی به کیش آن مردمان پی برد. مادها خود را آریایی می دانستند و همچنین از نامهای آن دوره بر می آید که خدایانی چون اهورمزدا و میترا را می ستوده اند.

مغان که طبقه روحانی و پیشگوی مادها بودند به تدریج با آیین زرتشت آشنا شدند و اصول کلی آن را پذیرفتند و خود پیشوای روحانی پرستان گردیدند. کشف یک آتشدان و مقادیری خاکستر و همچنین دو آتشدان از تپه نوشیجان ملایر بیانگر نیایش آتش در فضای بسته است که از ویژگی های آیین زرتشتی می باشد. علاوه بر این در بالای ورودی گوردخمه های قیزقاپان و سکاوند نیز آتشدانهایی به صورت نقش برجسته دیده می شود که مردان روحانی در حال انجام مراسم مذهبی در آن تصویر شده اند.

در سال ۵۴۹ پ م پارس ها به سرکردگی کوروش مادها را شکست دادند و دوران هخامنشی آغاز شد. کوروش کتیبه هایی کنده بر سنگهای پاسارگاد دارد که در آنها هیچ اشاره ای به باورهای دینی او نشده است؛ ولی در کنار ویرانه های کاخ محوطه مقدسی با دو ستون سنگی بزرگ ظاهراً برای عبادت دسته جمعی در محوطه باز یعنی به شیوه سنتی ایران وجود دارد. همینطور بدست آوردن چند آتشدان از این منطقه جنبه کاربردی آنها را در دین زرتشت نشان